

**PROUST, YAKUP KADRİ VE GIRAUDOUX'NUN "SODOM
VE GOMORE" ADLI YAPITLARINDA ÖTEKİLİK VE KİMLİK
SORUNU ÜZERİNE**

**On the Problem of Identity Otherness in *Sodome and Gomorra*
Written by Proust, Yakup Kadri and Giraudoux**

Kadir BAYRAKÇI

Arş. Gör. Dr. Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Fransız Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
Geftia2008@yahoo.fr

Özet

*Evrende var olan her şey karşıtı ile değer kazanmaktadır. "Birey" in "kimlik" i bu zıtlıklar sayesinde ortaya çıkar. "Birey" in kendisini öteki ile karşılaştırması sonucunda "öteki" nde gördüğü ya da görmediği özellikler ile kendisinde olan ve olmayanları saptayarak "ötekiliğini" ortaya koyar. Proust, Yakup Kadri ve Giraudoux' nun *Sodom ve Gomore* adlı yapıtlarında da karşılaştığımız gibi, "birey" in kendisini, "öteki" nden ayrı görmesi kimi zaman, toplum ve genel aktöre kurallarına ters düşebilecek gözetlemecilik, cinsel sapkınlık ve yabancı düşmanlığı gibi davranışlara neden olabilmektedir.*

Anahtar Kelimeler: *Birey, ötekilik, Sodom ve Gomore, gözetlemecilik, cinsel sapkınlık, yabancı düşmanlığı.*

Abstract

*Everything in the universe comes into value with its contradiction. The "identity" of "individual" appears due to these contradictions. As a result of comparing the "individual" himself with "other" he introduces his own "otherness" through determining the features which he owns or does not own and the features which he sees or does not see in other's character. As we see in Proust, Yakup Kadri and Giraudoux's work *Sodom and Gomorrah*, individual's distinguishing himself from other sometimes may cause voyeurism, perversion and xenophobia which will counters social and public moral rules.*

Keyword: *Individual, otherness, Sodom and Gomorrah, voyeurism, perversion, xenophobia.*

GİRİŞ

Ötekilik sorunu, kişinin kendisini başkalarıyla karşılaştırarak "kendini tanıma" çabası sonucunda ortaya çıkar. Kişi, atacağı her adımda, toplumda yaşadığı için "öteki" nin ne düşüneceğini ve ne tepki göstereceğini hesaba katmak durumundadır. Bu nedenle kişi, toplum içerisinde bir "birey" olabilmek için kendisine biçilen rolü oynamak zorundadır. Dolayısıyla "birey", aslında toplumun şekillendirdiği ve yönlendirdiği, gerçek arzu ve

eğilimlerini istediği gibi ortaya koyamayan, ait olduğu toplumun küçük bir örneğidir. Birey, iç dünyasını tanımak için, kendisini “öteki” ile karşılaştırır. Bu karşılaştırma sonucunda edindiği izlenimlerle kendi “benlik”ini tanımlar ve gerçek eğilimlerinin ayırımına varır. Bu ayırimsama sürecinde “birey” in toplumun genel kurallarına aykırı davranışları “öteki” veya “ötekilerin” varlığı ile olasıdır. Bu çalışmada, dinsel kökenli *Sodom ve Gomore* miti’nden yola çıkarak Proust, Yakup Kadri ve Giraudoux’nun *Sodom ve Gomore* adlı yapıtlarındaki kişilerin, “öteki” ile olan ilişkileri sonucunda su yüzüne çıkan olumsuz davranış ve eğilimlerin “niçin” ve “nasıl” ortaya çıktığı, gözetlemecilik, cinsel sapkınlık ve yabancı düşmanlığı gibi temel izlekler örneğinde ele alınacaktır.

ÖTEKİLİK SORUNU

Her terim, her anlayış ve düşünce anlamını ancak karşıtı ile bulabilir. Bu nedenle, ötekilik, her şeyden önce insanın evren, toplum ya da belirli bir toplum grubundaki konumunu içerir. Bu yönüyle de toplumbilimsel bir yöne sahiptir. “Ben”in, ötekilere göre konumunun nerede olduğunu saptamak için “kimlik”in tanımlanması gerekir. Buna göre *kimlik*, bireyi toplumdaki ötekilerden ayıran ve bir toplulukta yer bulmasına olanak sağlayan ve bireye toplum içerisinde değer kazandıran, kendine özgü özelliklerin tümüdür. Bir başka deyişle, *her kişilik, sürekli olarak dairesel bir şekilde yapılan, kişiler arası duygu yayılımının bir sonucudur. Yani her kişilik kökenini, ilişkiler dizgesi içerisindeki başka kişiliklerde bulmaktadır*¹. Bu doğrultuda bireylerin kişiliği, toplumsal ölçütlere yani toplumsal ilkelere göre oluşur. Birey kendini tanımak ve kişiliğini bulmak için, kendini başkalarıyla karşılaştırır. Daha doğrusu bir dayanak ve başlangıç noktası belirlemeye çalışır. Bunu yaparken, kendisini sorgular: Neden ve kimden oluşturuldum? Neden buradayım? Başkalarının bakış açısıyla nasıl gözükyorum ve toplumsal alandaki yerim nedir? Satre’ın yaklaşımıyla, öteki ile olan ilişkilerimiz “kişinesne” sorunsalını telkin etmektedir². Birey, tüm bu sorulara olası yanıtlar ararken ahlaki değerlerini ve bedensel görünüşünü ya bilinçli olarak kabullenir ya da istem dışı olarak bu kimliğini ve görevlerini üstlenir. Birçok olumsuzluğa karşın, ötekinin varlığı birey için yaşamsal öneme sahiptir: Örneğin birey düşünce dünyasında yolculuğa çıkınca kullandığı dil günlük yaşamda kullandığı dildir; bu dil de ötekilerle birlikte oluşturulan ortak bir iletişim aracı olduğuna göre, bireyin beyninin veya ruhunun en gizli yerinde bile ötekinin izleri vardır.

Ötekinin varlığı, sorumluluk duygusunun da gelişimini beraberinde getirir. Birey, ait olduğu toplumun kurallarına uymak durumundadır. Bir başka deyişle birey, yazılı ya da yazısız toplumsal ilkeler gereği, içgüdüsel

hareketlerini, sıra dışı ve uç düşüncelerine gem vurmak zorundadır. Böylece birey ötekinin kurallarından dolayı sınırlanmaktadır ve bu sınırlamalar da bir arada yaşamının ortaya koyduğu toplumsal kuralların ürünleri değil midir? Çünkü *kişilik, bir başka etkenin oluşturduğu birlikte yaşanan dünyada, soyut ve somut bir gerçekliğe, etkenlerin yüklediği, az veya çok bulanık anlamlar (bunlar bir olayın etkenine göre değişebilir) bütünüdür.*³

Ötekinin varlığı bireyin, toplumsal ilkeleri, aşkı, nefreti, zevki, üzüntüyü ve hatta var olma duygusunu, kısaca insana ait her şeyi tanımasını ve kabul etmesini sağlar. Yaşamla ilgili temel bilgilerin kazanımı birçok sorunu da beraberinde getirir, çünkü birçok olay birlikte yaşamının ne kadar zor olduğunu göstermektedir. Böylelikle toplum karşıtı ve aktöre dışı davranışların, bu kişilik arayışı sonucunda ortaya çıkabileceği düşünülebilir. Bu arayış döneminde ortaya çıkan ilk duygu merak olmalıdır; çünkü merak, akılla birlikte, insanı öteki varlıklardan ayıran temel duygulardan biridir. İnsan akli ve merakı sayesinde bilimsel gelişmeler gösterebilmiştir. Öte yandan bu merak duygusu gözetlemecilik, eşcinsellik, teşhircilik, sadistlik ve yabancı düşmanlığı gibi kaçınılması gereken ve ötekinin olumlu bakmayacağı davranışların bireyde ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu da merakın beraberinde getirdiği olumsuz yüzünü ortaya koyar gibidir⁴.

Bu açıdan bakıldığında, *Sodom ve Gomore* mitinin, yukarıda da değinilen davranışlarla dolu olduğu görülmektedir. Lut kavmini eşcinselliğe iten nedenin, bu merak duygusunun olumsuz yönüne dayanması olasıdır. Yine bu doğrultuda eşcinselliği ilk yapan kişi de, kadınların cinsel ilişki sırasında neler hissettiğini merak ederek bu işe kalkışmış olabilir. Lut'un evini, yediden yetmişe tüm şehir halkının kuşatmasının nedeni, Lut'un konuklarını tanıma merakı, Lut'u tehdit etmelerinin nedeni ise yabancı düşmanlığıdır denebilir⁵.

Proust'un 1922 de yayınlanan *Sodome et Gomorrhe* adlı eserinde toplumdaki kadın ve erkek eşcinselliği gözler önüne serilmekte ve Fransa'da "La Belle époque" olarak adlandırılan bir dönem anlatılmaktadır. Yakup Kadri'nin 1928 de yayınlanan *Sodom ve Gomore* adlı romanında ise işgal yıllarındaki İstanbul sosyetesinin işgalcilerle işbirliği içinde hareket etmeleri ve bu kişiler arasındaki, eşcinselliğe kadar varan, kokuşmuş ilişkiler irdelenerek toplumsal bozulmaya vurgu yapılmaktadır. Giraudoux'nun 1943'te sahnelenen *Sodome et Gomorrhe* adlı tiyatro eseri kadın-erkek ilişkisinde çiftler arasında yaşanan iletişimsizliği ve bunun sonucunda bir yok oluşun kaçınılmazlığı üzerinde durmaktadır.

Daha önce de değindiğimiz gibi, ele alınan yapıtlarda sözünü etmiş olduğumuz *merak* duygusundan kaynaklanan, örnek teşkil edebilecek bir dizi olay görülmektedir. Bu yapıtlardaki kişilerin, birey-öteki ilişkisinin

karmaşık hale geldiği, bireylerin olumsuz davranışları sonucu toplumun ve kurallarının bozulmaya başladığı bir ortamda bu merak duygusunun kurbanı haline geldikleri görülmektedir.

Gözetlemecilik

Bu yapıtlarda saptayabildiğimiz olumsuz davranışların ilki gözetlemeciliktir. Daha önce de belirttiğimiz gibi gözetlemecilik, merak duygusu ile ortaya çıkabilmektedir; fakat nevrozla da ortaya çıkabilmektedir. Çünkü Freud'a göre gözetlemecilik, nevrozun sonuçlarından bir tanesidir. Nevroz, "sapkınlığın negatifidir", "yalnızca çocukluk cinselliğine bir dönüşür" demektir. Bu yüzden çocuk Freud tarafından "çok yönlü sapkın" olarak adlandırılmıştır. Bir başka deyişle "çocukta, yetişkinde bulunan teşhircilik, gözetlemecilik, sadistlik, mazoşistlik gibi tüm sapkınlıkların filizleri bulunmaktadır"⁶. Freud'un görüşünden, çocukta filizlenmiş halde bulunan olumsuz davranışların, birey olma yolunda, öteki ile kurduğu iletişim sonucu gelişip ortaya çıktığı anlaşılabilir. Çocuk, ilk önceleri merakından kaynaklanan bir gözlemcidir; ancak zamanla bu olumlu gözleme davranışı, Freud'un belirttiği gibi, filiz halde bulunan, olumsuz gözetlemecilik davranışına dönüşebilmektedir.

İşte, Proust'un *Sodom ve Gomore*'si böylesi bir gözetlemecilik sahnesiyle başlar. Proust'un "ben-anlatıcı" üslubuyla aktardığı yapıtındaki anlatıcı kahraman, delice merakı yüzünden Baron Charlus'un hareketlerini gözetlemektedir:

"Merakım beni yavaş yavaş cesaretlendiriyordu, kanatları yarım kapalı zemin kat penceresine kadar indim. Net bir şekilde Jupien'nin çıkmak için hazırlandığını duyabiliyordum, hareketsizce beklediğim istorun arkasından beni fark edemezdi, birden M. Charlus tarafından görülebileceğim korkusuyla kendimi kenara attım(...) bir müddet sonra Jupien tarafından görülmek için yeniden geriye çekildim(...) beni fark etmesin diye yeniden hareket ettim"⁷

Görüldüğü gibi, ötekini tanımak için duyulan aşırı istek toplumsal ilkelere uymayan ve ötekinin özel yaşamına tecavüz eden olumsuz bir davranışın ortaya çıkmasıyla sonuçlanmaktadır. Proust'un, yapıtına böyle bir sahne ile başlaması, kahramanının ve diğer roman kişilerinin dengesiz karakterlerinin bir göstergesi olarak algılanabilir.

Yakup Kadri'nin *Sodom ve Gomore*'sindeki kişilerin Proust'un kişileri kadar dengesiz olduklarını söyleyebiliriz, çünkü bu kişilerden birkaçı da gözetlemecidir. Örneğin Yakup Kadri'nin kahramanlarından Majör Will, bu dengesizliğe güzel bir örnektir, çünkü Proust'un kahramanının bir paravanın arkasında gizlenerek yaptığı gibi, o da bir kapı arkasına gizlenerek

Fanny Moore ve Nermin'in seveci (lezbiyen) ilişkilerini gözetlemektedir:

*“Miss Fanny Moore bir anda bütün meseleyi anlamıştı. En az bir saat önce kendilerini yalnız bırakıp çekilir gibi görünen bu adam meğer bütün bu müddet içinde balkon kapısının perdesi arkasında bir adi gözcü imiş; iki genç kız arasında geçen Sodomcu sevişmenin bütün teferruatını alçakça seyredip duruyormuş!”*⁸

Diğer taraftan Giraudoux'nun *Sodom ve Gomore*'sinin kişilerinde gözetlemecilik neredeyse yok gibidir. Ancak bir sahne bize, bu hastalığın sanki yalnızca meleklerle bulaşmış gibi olduğunu göstermektedir. Söz konusu sahnede Ruth, meleklerle ad uydurmaya çalışmaktadır:

“JEAN: Bir kadının melek adlarını uydurabileceğine beni inandırılmazsın.

*RUTH: Ben de bunu göstermeye çalışıyorum. Alzoa! Galoel! Ne kadar ilginç! Her çalılığın, her ağaçlığın arkasından bir melek kafası ya iniyor ya kalkıyor”*⁹

Buradan da anlaşıldığına göre, “çalılıkların ve ağaçlıkların” arkasına, sıradan gözetleyiciler gibi gizlenen melekler, insanların davranışlarını izlemektedirler.

Gözetlemecilik, bazen kıskançlık duygusu nedeniyle ortaya çıkabilmektedir. Bu duygu, aşırı sevginin ya da aşırı nefretin bir sonucu olsa gerek. Kıskançlık, herhalde tutkuyla bağlı olunan ötekine tamamen sahip olma arzusundan ileri gelmektedir. Böylesi durumlarda eş/rakip'in tüm hareketleri gözlem altındadır, gözetleyici kendisini saklamaz, ilgisiz gibi gözükmür, ancak tüm dikkati onun üzerindedir¹⁰.

Bu bağlamda, Proust'un ve Yakup Kadri'nin kişileri, kıskançlık duygularıyla gözetlemeci olurlarken, buna karşın Giraudoux'nun kişilerinde genel anlamıyla bu durum pek görünmemektedir. Proust'un *Sodom ve Gomore* adlı yapıtında anlatıcı-kahramanın hem merakından, hem de kıskançlığından kaynaklanan bir gözetlemecilik yönü vardır. Aşırı kıskanç olduğunu belli etmeksizin, sevgilisi Albertine'in tüm hareketlerini gözetlemektedir:

*“Beni sarsan bu durum acımasızlıktan da öteydi. Albertine Andrée'ye bir gizli ve kösnül hışırtyı fark ettirmeye çalışıyordu. Bu hışırtyı bilinmeyen bir kutlamanın ilk veya son notaları gibiydi.”*¹¹

Albertine'in, Andrée ile yaptığı dans, anlatıcı-kahramana Albertine'in cinsel tercihi ile ilgili birkaç kanıt sunmaktadır. Bu kızlar

sevicidirler, Proust'un deyimiyle "gomorh enne"dirler* Yapıtın bir başka sahnesinde ise anlatıcı-kahraman, sezdirmemeye çalışarak, bir yandan Albertine'i gözetlerken, öte yandan da kafasında kuşkulu sahneler kurgulamaktadır:

*"Albertine'i göz hapsine almıştum(...) Albertine'i trende Saint-Loup ile yalnız bırakmaktan dolayı çok acı çekiyordum. Sırtımı d nd ğ imde birbirleriyle konuşabilirler, başka bir vagona gidebilirler, birbirlerine g l mseyebilirler, birbirlerine dokunabilirler; Albertine'in üzerindeki delici bakışlarım, Saint-Loup orada olduğu sürece kalkmayacaktır."*¹²

Yakup Kadri'nin başkişilerinden birisi olan Necdet, Leyla'ya karşı duyduğu aşırı kıskanılıkla yönlendirilmiş bir başka g zetlemecidir. Öyle ki Necdet, Proust'un anlatıcı-kahramanının kuşkularının aynısını duyumsamaktadır:

*"Gece yarısı, hem böyle bir gecenin yarısından sonra, karanlık ve تنها bir köşeye çekilen bir genç kızla bir genç adam böyle yan yana ne konuşabilirler? Necdet, bunu düşünüyor ve acı acı gülümsüyordu. (...) Necdet hiç değilse onları gözü ile görmek istedi. Nasıl oturuyorlar? El ele mi tutuşuyorlar? Jackson Read kolunu beline mi dolamıştı?  p ş yorlar mı? Dudak dudağa mıdırlar? Bu son düşünce  zerine Necdet olduğu yerden bir pars gibi sıçradı. Seslerin geldiği yöne doğru atıldı."*¹³

Leyla'yı başka bir genç adamla konuşurken gören Necdet, Leyla'nın bağlılığından kuşku duymakta ve terk edilmenin acısını duyumsayarak aralarında olabilecekleri hayal etmektedir.

Görüldüğü  zere, 'G zetlemeciliğin temel nedeninin ötekinin nasıl yaşadığı? Neler düşündüğü? Hangi eğilimlerinin olduğu? Bana bakışı nasıl?' gibi sorularla, bir bireyin ötekinin özel yaşamıyla ilgili olabildiğince bilgi edinme arzusu sonucu ortaya çıkarken; g zetlemeciliğin bir başka nedeninin de aşırı sahiplenme duygusu olduğunu, ele aldığımız yapıtlardaki kişilerin davranışlarından anlamaktayız. Toplumsal  l tler açısından olumsuz karşılanabilecek bu tür davranışlar, söz konusu yazarların toplumsal bozulmayı vurgulamak için kullandıkları ögelerden bir tanesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cinsel Sapknlık

Gizliliğin egemen olduğu, özellikle de başlığı toplumsal bir

* Proust'un kadın eşcinselliğini adlandırmak için türettiği yeni sözcük.

bozulmayı simgeleyen Sodom ve Gomore gibi bir yapıt söz konusu olduğunda, bireyler arasında tuhaf ilişkilerin olduğunu değinmeden geçemeyiz. Ele aldığımız üç yapıtta karşımıza çıkan ikinci dengesiz davranış da eşcinselliktir; yani homoseksüelliktir. *Sodom ve Gomore* mitinin de temel konusu eşcinselliktir: Bu iki şehrin sakinleri, cinsel sapkınlıkları yüzünden cezalandırılmışlardır. Hıristiyanlık, Yahudilik ve İslam gibi tek tanrı inancına dayalı dinlerde eşcinsellik cezalandırılacak günahlar arasında görülmektedir. Bu nedenle, bu üç tek tanrılı dinde adı geçen Lut kavminin öyküsü, küçük bir ayırımın dışında genelde aynıdır: Bu bağlamda, Yahudi ve Hıristiyan inancına göre Lut, öykünün sonunda iki kızıyla ensest ilişkiye girer, oysaki İslam inancına göre peygamberler günah işlemeyen insanlardır¹⁴.

Fransa'da "eşcinsellik" (homosexualité) sözcüğü, 19.yüzyılın başında ortaya çıkmıştır. Bu kavram, 1869 yılında Macar Doktor Karoly Maria Benkert (1824–1882) tarafından ortaya atılmıştır. "Eşcinsellikte aynı cinsiyetteki insanların birbirlerine duydukları aşktan söz etmek için, iki eş arasında tensel ve tinsel bir benzerlik olması gerekir."¹⁵ Bu olguyla ilgilenen Freud "belirleyici olduğunu düşündüğü belli bir "psikolojik yatınlığın" önemini vurgular. " Öte yandan örgensel etkenlerin de olabileceğini de yadsımaz. Eşcinselliğin oluşmasında belirleyici olduğu düşünülen öğelerin başında, *çocukluk dönemindeki anneye aşırı* bağlılıktır. Bu türden bir bağlılık da çocuğu, kendine benzeyen gençler aramaya itmektir"¹⁶.

Buna göre, çocuğun, ileri yaşlarda anneye ya da dişi bir yakınına aşırı bağlılığından kurtulamaması, toplumda edinmesi gereken rolü kazanamamasına ve kendisini o dişi varlıkla özdeşleştirmesine neden olmaktadır. Bunun sonucunda da sapkın davranışların ortaya çıkabileceği anlaşılmaktadır. Proust'un anlatıcı-kahramanının da durumu, Freud'un saptamasına uygun düşer gibidir. Görüldüğü kadarıyla, büyükannesine ilgili anıların sürekli ortaya çıkmasından dolayı, yaşlı kadına çok bağlı olan anlatıcı-kahramanın günlük yaşamı kesintiye uğrar. Buna dayalı olarak kahraman, ölmüş olduğunu bilmesine rağmen, karşısına çıkan büyükannesinin kollarında huzur bulmaya çalışır. Anladığımız kadarıyla anlatıcı-kahraman, zaten kendi asıl benliğini büyükannesinin varlığı ile özdeşleştirmektedir:

"O zaman sahip olduğum ve çok uzun zamandır kaybolmuş olan ben(lik), yeniden o denli yanımdaydı ki az önce geçen fakat yalnızca düşten ibaret olan sözleri duyuyormuş gibi oluyordum, tıpkı az önce gördüğü düşten uyanan ancak düşteki gürültülerin yanı başında devam ettiğini sanan bir insan gibi. Artık, yalnızca büyükannesinin kollarına sığınmaya

çalışan bir varlıktım..."¹⁷

Bu durumda, anneye aşırı bağlılığın erkeği eşcinselliğe ittiği sonucuna varılabilir mi? Burada bağlılık, "kızda eşcinselliğe yol açma tehlikesi taşıyan babaya bağlılık" demektir¹⁸.

Proust'un romanında eşcinsellik konusunda bazı ipuçları görülmekle birlikte, kesin bir şey ileri sürmek yanlış olabilir, çünkü olaylar bize açıkça anlatılmamıştır. İlginç olan, insan ilişkilerinin kuşkulu bir biçimde betimlenmiş olmasıdır. Romanda kişiler, sanki yanlış anlaşılma kurbanıymış ve ötekilerinin kendilerine özgülediği imgeyi ortadan kaldırmak için savaşım halindeymiş gibidirler. Aslında bu da kuşkulu bir durumdur, çünkü kimin ikiyüzlülük yaptığını tam olarak bilememekteyiz:

*"Kat hizmetlilerinden bir tanesi tanıdık; ona önerilerime kayıtsız kalan ve bana tüm kapıları kapatan uşağı gösterdim. Sonunda sinirlenmiş olarak, benimle odamda beş dakika konuşması ve duygularımın saflığını kanıtlamak için, uşağa oldukça yüksek bir tutar ödedim. Ancak boşuna bekledim. Ondan o kadar nefret etmişim ki bu küçük aşağılığın iğrenç suratını görmemek için, servis kapısından çıkıyordum"*¹⁹

Bu açıdan, Agnès Barathieu'nün, M.de Charlus'nün gerçek mizacından söz ederken, onun otel uşaklarına olan eğilimi ile ilgili yapmış olduğu saptamalar, bize erkek dünyasındaki sefahatin genel bir görüntüsünü çizmektedir:

*"M.de Charlus'nün Jupien'den "kestane satıcısından" sonra mahalledeki "bisikletçiler" ve onlarla karşılaşma ihtimali ile ilgili bilgiler istemesi bizi hiç kuşkusuz XX. Yüzyıl başlarındaki eşcinsellik dünyasına ve uygulamalarına götürmektedir. Bu dünyadaki eşcinsel serüvenlerde çok daha riskli olan evdeki hizmetçi yerine, fiziksel etkinliklerinin sonucu daha da çekici hale gelen bisikletçilere ve getir götür işi yapan gençlere (otel uşağı, telgrafçı) öncelik verilmiştir"*²⁰.

Anlatıcı-kahraman'ın hizmetçisi ile ilgili bir başka sahne, bu kişinin otel uşaklarına olan eğilimi konusundaki kuşkularımızı güçlendirir niteliktedir:

*"...Merdivenlerden çıkmıştı, ayak seslerini duymuş ve sabırsızlığımdan odamın kapısını açmışım, tanımadığım bir bayan için gelen, Endymion kadar güzel, inanılmaz derecede kusursuz yüz hatlarına sahip bir otel uşağını görmüştüm."*²¹

Öte yandan anlatıcı-kahramanın sevgilisine duyduğu ilginin, genç garsonlara duyduğu ilgi gibi olmadığını ayırırız. Freud'un sözlerinden de anladığımız kadarıyla, "çocukluk döneminde anneye saplantı

derecesinde bağıllık”²², karşı cinsle olan ilişkiyi parçalayarak, kişiyi eşcinselliğe yönlendirmekle sonuçlanmaktadır:

*“Albertine’in gömleğinden tamamen dışarıya çıkan, iri benli altın rengi boynu güçlüydü. Bu boynu, yüreğimden hiçbir zaman söküp atamayacağımı sandığım çocukluktaki acımı dindirmek için, annemi öptüğümdeki gibi saf duygularla öpüyordum. [...] Combray’da sıkıntımı gidermek için annemi öptüğüm gibi Albertine’i öperken onun keşfetmiş olduğum kötü alışkanlığını sürekli düşünmüyör ve Albertine’in suçsuzluğuna hemen hemen inanıyordum.”*²³

Bizce bu ifadeler, anlatıcı-kahraman’ın tutarsız ve kuşkulu durumundan, sevgilisini annesi olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Bu durumda, iki cins arasında, gerçek anlamda bir aşk ilişkisinden söz edilebilir mi? Anlatıcı-kahraman’ın kuşkucu ve tutarsız davranışları, yalnızca kendi tutum ve ilişkileri ile sınırlı değildir. Anlatıcı-kahramanın, aynı zamanda dünyayı algılayış biçimine uygun olsun ya da olmasın, öteki kişileri ve olayları gözlemlerken de kuşkucu bir tutum sergilediği tespit edilmektedir.

Anlatıcı-kahraman *Sodom ve Gomore*’nin ilk sayfalarından itibaren Baron Charlus ve Jupien arasındaki eşcinsel ilişkiyi keşfeder. Bunu yaparken, sanki kendi dünya görüşüne göre, toplum ve gündelik yaşam için ilginç ve sıra dışı sayılan davranışlara bir değer biçme çabası içerisindedir. Anlatıcı-kahramanın bu keşfi, romanın başındaki sahne ile sınırlı değildir. Madam Vaugoubert’ in fiziksel görünüşü sayesinde, Mösyö Vaugoubert’in eşcinsel yönünü tespit eder:

*“Doğa, yardımseverlikle ve şeytanımsı bir kurnazlıkla genç kıza sahte bir erkek görüntüsü vermekte ve kadınları sevmeyen ve iyileşmek isteyen delikanlı, bu pazarda sığınacağı bir kale olarak, erkeksi bir nişanlı bulma kurnazlığında bulunur. Tersî durumlarda, yani başta erkeksi bir havası olmayan kadın, kocasına kendisini beğendirmek için, hatta bilinçsizce, erkeksi bir görüntü kazanmaya başlar. Bu durum, bazı çiçeklerin kendilerine çekmek istedikleri böcekleri taklit etmeleri gibidir”*²⁴.

Burada önemli olan, bir sırrın ve gizlenen bir alışkanlığın açığa çıkartılmasıdır. Proust’un çizmiş olduğu alışkanlıklarla ilgili portre, her yönüyle yasak olan sapkınlıktır. Yakup Kadri’nin *Sodom ve Gomore*’sine gelince, bu yapıtta da, cinsel sapkınlık içeren sahnelere rastlamaktayız. Yapıtın temel kişileri, saplantılı ya da cinsi sapık değildirlen, okuyucu açısından bu bir sanrı olabilir, çünkü Proust’ta olduğu gibi açık ve kesin eşcinsel sahneler yoktur. Öte yandan Yakup Kadri, sanki hem yapıtının

başlığına uymak ve hem de döneminin İstanbul toplumundaki bozulmayı gözler önüne sermek için eşcinsel sahneleri kurgulamış gibi görünmektedir. Bu sahnelerle yazar, ötekinin ayrımını anlatmaya çalışmıştır denilebilir. Yapıt içinde, Gerald Jackson Read dışında, ötekini temsil edenlerin tamamı sapkın ve eşcinsel zevklerin peşinde koşan bireylerdir. İşgalcilerin subaylarından Kaptan Marlow azgın bir eşcinseldir. Sanki İstanbul'a yalnızca sapkın arzularını tatmin etmek için gelmiş gibidir:

“İstanbul'a geldiği günden beri şuradan buradan para karşılığında elde ettiği delikanlıların ona verdiği zevkte tamamıyla eğreti, tuzsuz bibersiz bir yavan tat vardı. Hâlbuki o Türkiye'ye büsbütün başka hülyalar ve ümitlerle gelmişti. O, yarı vahşi, yağız yüzlü Türk erkeklerinin elinde bir kız gibi hırpalanıp didiklenmek istiyordu.”²⁵

Kaptan Marlow ve M.de Charlus'nün davranışları birbirine çok benzemektedir. Her ikisi de, kendi sınıfından insanlarla değil, sıradan ve onları ele verecek cesareti olmayan, egemenlik altına alınması kolay insanlarla ilişki kurmaktadırlar. M. de Charlus, bir asilzade olmasına rağmen, kendisine sevgili olarak bir kemancıyı Morel'i seçmiştir. Kaptan Marlow ise, bir işgal subayı olarak kendisine sevgili olarak işgal ettikleri ülkenin vatandaşlarından bir aile reisini Orhan Bey'i seçmiştir.

Proust ve Yakup Kadri'nin yapıtlarında yalnızca eşcinsel erkekler yoktur, daha önce değindiğimiz gibi seviciler kadınlar da vardır. Yakup Kadri'ninkinde Amerikalı bir gazeteci olan Miss Fanny Moore ve Nermin bir yatakta basılmışlardır:

“Geniş ve derin sedirin içinden yarı çıplak iki vücut uyurken yakalanmış iki Nefne gibi titrek ve çevik fırlıyor. (...) Amerikalı kız bir yandan perişan kıyafetini düzeltmeye çalışıyor, öte yandan şaşkın gözlerle etrafını saran mütecessis kalabalığa bakarak:

— Lakin burada işiniz ne? Lakin burada işiniz ne? Diye mırıldanıyordu.

(...)

Fanny Moore fazla bir içkinin ve yarım kalmış bir şehvetin mahmurluğuyla bulanmış gözlerini tekrar etrafını alanların üzerinde gezdirdi.”²⁶

Benzer bir olay Proust'un yapıtında da dikkat çekmektedir:

“Bu dönemlere doğru Balbec'in Büyük Oteli'nde sıkıntılarını değiştirmeyen bir rezalet oldu. Bloch'un kız kardeşiyle eski bir aktris arasındaki gizli ilişki kendilerine artık yetmemeye başlamıştı. Her ikisi de sevişmelerini herkesin gözü önünde

sergilemekteydiler, sanki bu durum onların zevklerine daha çok sapkınlık vermekteydi. Bu önce bakara masasının etrafında iki dost arasında olabilecek okşamalarla başladı. Sonra daha da cüretkâr oldular. Nihayet bir akşam bir dans salonunun loş bile olmayan bir köşesinde bir kanepede üzerinde yataklarındaymış gibi rahattılar”²⁷

Bu iki yaklaşım bize, Proust’un ve Yakup Kadri’nin erkeklerden daha cüretkâr ve daha tedbirsiz davranan iki kadın arasındaki cinsel ilişkiyi betimlerken, aynı niyeti paylaştıklarını göstermektedir. Ayrıca Proust’un ve Yakup Kadri’nin eşcinsel kişileri, dış görünüşlerine bakarak en iyi eşi bulma çabası içerisindedirler:

“Yarım saatin sonunda M. de Charlus yeniden çıktı. Jupien sevimli bir ses tonuyla “Niçin çeneniz böyle tıraş edilmiş, güzel bir sakal iyi olurdu” dedi. Baron —Of! İğrenç diye cevap verdi.”²⁸

Yakup Kadri’nin *Sodom ve Gomore*’sindeki Atıf Bey ve Marlow arasındaki ilişki, M.de Charlus ile Jupien arasındaki ilişkiyle benzer olmasından dolayı dikkatimizi çekmektedir:

*“Atıf Bey ona yavaşça diyordu ki:
—Bıyıkların... Bıyıkların tüy gibi yumuşak! Fakat gene tıraş et!
Çıplak dudak daha iyi, anlıyor musun, daha iyi...
İşte, o gecedен sonra Marlow artık tamamıyla tıraşlı bir adam olmuştu.”²⁹*

Giraudoux’nun *Sodom ve Gomore*’sinde, her ne kadar yapıtın başlığı eşcinselliği çağırırsa da, eşcinsel bir sahneye rastlanmamaktadır, hatta sıradan bir aşk bile görülmemektedir. Tam tersine, Giraudoux’nun özgün **Sodom ve Gomore** mitini manipüle ederek, açıkça değiştirdiğini, Kitab-ı Mukaddes’ten yalnızca Sodom, Gomore, Ruth, Samson, Dalila, Jean ve Judith gibi adları aldığını görmekteyiz. Giraudoux Kitab-ı Mukaddes’ten aldığı kişileri, Yunan söylencesine uyarlamıştır.* Çünkü Kitab-ı Mukaddes’te kadının yaratılışı erkeğe bağlanmıştır, yani kadın erkeğin kaburgasından yaratılmıştır.³⁰ Buna karşın, Giraudoux’nun yapıtının, Kitab-ı Mukaddes ile ters düştüğü gözlemlenmektedir:

“Lia artık anlıyordu. Hiçbir zaman yaratık olmamıştı. Yalnızca çift vardı. Tanrı kadını ve erkeği birbiri ardına yarattı, ne birini önce, ne de birini diğerinden yarattı. Tanrı, etten kayışlarla birbirine yapıştırılmış ikiz bir vücut yarattı ve şefkati yarattığı gün, bir güven krizi sonucu onları ikiye böldü”³¹

* Giraudoux’nun insanın yaratılışı üzerine savı Platon’unki ile benzerdir.

Tespit ettiğimiz kadarıyla eşcinsel davranışlar, çocukluk döneminde karşı cinse hissedilen aşırı bağlılık, erkek veya kız olsun, bireyi eşcinsellik gibi doğal olamayan davranış biçimlerine yöneltebilmektedir. Ancak bunlar bazen, Proust'ta ve Yakup Kadri'de de olduğu gibi, toplumsal alışkanlık veya bozulma sonucu ortaya çıkan davranışlardır.

Yabancı Düşmanlığı

Bireylerarası ilişkiler o kadar karmaşık hale geldi ki, yavaş yavaş gelişen belirtileri ayırt etmek gerçekten çok zor görünmektedir. Ancak, bireyin ahlaki zayıflığının evrene özgü (macrocosmique) anlayış içerisinde her zaman doğru ve töreye uygun şekilde işlemeyen toplumsal kurallardan da ileri gelebileceğini göz ardı etmemek gerekir. Bu nedenle bireyin sergilediği olumsuz davranışları, ortak birlikteliğin bir ürünü olarak görmek gerekir. Bu çerçevede, yabancı düşmanlığı da bu ürünlerden bir tanesidir. Yabancı düşmanlığı, ötekinden korkma ve onun etkisiyle değişime uğrama çekincesidir. "Le Petit Robert" yabancı düşmanlığını 'farklı (yabancı) olana karşı duyumsanan kin' olarak tanımlamaktadır³².

Bizce yabancı düşmanlığı, insanın toprağını ve sahip olduğu her şeyi savunma içgüdüsünden kaynaklanan, hayvani yönünün de ürünü olan bir davranış biçimi olarak görünmektedir. Bir başka deyişle, yabancı düşmanlığı, kendisini olası tehditlere karşı savunma gereksinimi duyan bireyin, ötekinden çekinmesidir. Bu çekince aşırıya kaçarsa bireyde yabancı olarak gördüğü her şeye karşı bir paranoya oluşur. İnsanlar birbirleriyle ister parasal, ister toplumsal ve isterse ahlaki boyutta olsun, her zaman iletişim halindedir. Bu ilişkiler zinciri, bireyle ilgili tüm bilgileri edinmemizi sağlar. Bu nedenle, bireyi kendi başına değerlendiremeyiz. Çünkü o, tüm bir toplumun birikiminin bir ürünüdür. Bir toplumu incelerken, o toplumun bireylerinin niteliği ile ilgili varsayımlarda bulunabiliriz; çünkü herkes çoğunlukla yaşadığı yere ve görüştüğü kişilere bağlıdır. Bir topluma karşı duyumsanan düşmanca duygular, o toplumun bireylerine karşı da duyumsanabilmektedir. Örneğin, Amerika keşfedildiğinde, oradaki yerliler vahşi olarak değerlendirilmiş ve Batı Uygarlığına uymadıkları ve Batıyı tehdit ettikleri gerekçesiyle katledilmişlerdir. Farklı topluluklar arasındaki savaşların nedeni, bu hastalık derecesindeki yabancı düşmanlığı ve anlaşmazlıktır. "Benim gibi düşünmüyorsa", "hayatı benim gibi görmüyorsa" ve "benimle aynı inançta değilse" onu yok etmek ya da sindirmek gerekir gibi düşünceler, bu sözünü ettiğimiz yabancı düşmanlığının bir sonucudur.

Bu bağlamda, *Sodom ve Gomore* mitinde de yabancı düşmanlığını gösteren davranışlara rastlanmaktadır. Sodom ve Gomore halkı, yabancılara karşı düşmanca bir tutum içerisinde; çünkü Lut'un konuklarına tecavüz

etmek istemektedirler: “ ve Lut’u çağırıp ona dediler: Bu gece senin yanına giren o adamlar nerede? Onları bize çıkar ve onları bilelim.”³³ Ancak konuklarını vermek istemeyen Lut, halkına kızlarını teklif eder.³⁴ Lut’un kavmi, iki nedenden dolayı kızları istemezler; birincisi bu kavim eşcinseldir, ikincisi de; arzularını bir yabancıya işkence ederek tatmin etme saplantısı içerisindedirler. Bu durum, Sodom ve Gomore halkının hastalık derecesinde, hatta sadistlik boyutunda, yabancı düşmanı olduklarını göstermektedir. Lut’un kızlarını istemezler çünkü kızları zaten tanımaktadırlar. Bir başka yerde ise, Lut’un tamamen sindirilemediğini ve halkı tarafından halen bir yabancı olarak kabul edildiğini görmekteyiz:

*“Sen geri çekil! derler. Şuna bakın yabancı olarak geldi ve şimdi de kural koyucu olmak istiyor! derler. Bu durumda onlara yapacağımızın daha kötüsünü sana da yaparız derler, Lut’u sıkıştırırlar ve kapıyı kırmak için ilerlerler”*³⁵

Fransa’daki Yahudilerin durumu da Lut’un durumuna benzemektedir. Çünkü

*“XIX. Yüzyılda Fransa, Yahudilerin sindirilmesi ülküsünü benimsemişti ancak Dreyfus Olayı Yahudi karşıtlığı şiddeti ve toplumdaki Yahudi düşmanlığının hala devam ettiğini, Yahudilerin sindirilmediklerini fakat çok iyi bir şekilde uyum sağladıklarını, bunun sonucunda toplumun da bu uyumu bir kurnazlık olarak algıladığını ve bunu daha da tehlikeli bulduğunu göstermiştir.”*³⁶

Sodom ve Gomore sakinlerinin Lut’a olan düşmanlıkları, meleklerin Lut’a gelmeleriyle daha da su yüzüne çıkar. Bu durum *Dreyfus Olayı*’nın patlak vermesinin ardından Fransız halkındaki Yahudi düşmanlığının ortaya çıkmasına benzemektedir.³⁷

Proust’un *Sodom ve Gomore*’sinde rastladığımız yabancı düşmanlığı ile *Dreyfus Olayı* arasında bir koşutluk var gibidir. Sanki bu koşutluğu göstermek istercesine Proust yapıtında, dokuz kez *Dreyfus Olayı*’na değinmiştir (bakınız s.10, 89, 97, 104, 110, 112, 144, 263, 278). *Sodom ve Gomore*’de Proust, sanki Charles Swann’ı Lut ile özdeşirmektedir. Çünkü Lut’un imgesi, meleklerin kendisini ziyarete geldikleri andan itibaren, halkının gözünde değişmiştir. Charles Swann da *Dreyfus Olayı*’ndan sonra, çevresi tarafından farklı görülmeye başlanmıştır ve hatta tensel bir değişime bile uğramıştır:

“Uzun zaman boyunca sevimli bir suratın içinde kaybolmuş olan Swann’ın soytarı burnu şimdi daha iri, şişmiş pancar gibi kıpkırmızı bir hal alarak meraklı bir Valois’lunun burnundan çok, yaşlı bir İbrani’nin burnuna benziyordu. Belki

de Dreyfus Olayı'ndan sonra, ırkının sahip olduğu bedensel özellikler, yıllarca önemsemediği Yahudilerle dayanışma ruhunun ortaya çıkması ile davranışlarındaki değişimler ve Yahudi karşıtı yaymacalar onun görünüşünü daha da suçlu gösteriyordu. Çok ince ve yüksek sosyeteden gelmelerine karşın, kimi İsrail oğullarının içinde bir kaba adam ve bir peygamber yatmaktadır. İşte Swann, şimdi tam peygamberlik çağındadır"³⁸.

Dreyfus Olayı'nın patlak vermesinin ardından Swann sevimli görüntüsünü kaybeder. Proust böylesi bir başkalaşmaya göndermede bulunurken, Fransızların, Yahudilere bakışını da vermiştir. Dreyfus Olayı, Fransızların birçoğunda sürü dürtüsüyle ortaya çıkan yabancı düşmanlığına ve Yahudi düşmanlığına örnek teşkil etmiştir.

Proust'un *Sodom ve Gomore*'sinde yabancı düşmanlığı Yahudi düşmanlığı ile sınırlı değildir. Örneğin anlatıcı-kahraman, Türk büyükelçisinin karısını sevmemektedir, çünkü bu kadın anlatıcı-kahraman gibi düşünmemekte ve Fransız törelerini bilmemektedir. Görüldüğü gibi, yabancı düşmanlığı bir toplumla sınırlı değildir:

*"Ancak, hiçbir bilimsel karşılaştırma yapmaksızın ve bir alerjiden söz etmeksizin, dostluk ilişkilerimizde veya tamamen yüksek sosyete ilişkilerinde, geçici olarak iyileşmiş gözükün fakat en ufak olayda ortaya çıkabilecek bir düşmanlık vardır. İnsanlar doğal davrandıkları sürece, bundan fazla rahatsız olmayız. "Babal" "Mémé" gibi sözlerle tanımadığı insanlara hitap eden Türkiye büyükelçisinin karısı, çoğu zaman hoşgörülü olmamı sağlayan "zehir'e karşı olan bağışıklığımı" devre dışı bıraktırmıştı. Bu kadın beni sinir ediyordu ve adil olmayan konu ise bu kadın, "Mémé" derken onunla samimiyetini göstermek için değil, Fransa'daki soyluların birbirine böyle hitap ettikleri bilgisini ayaküstü edinmiş olmasıdır. Bu kadın, birkaç ay kursa gitmişti ancak gelenekten gelmiyordu. Düşününce bu kadının yanında rahatsız olmamın nedenini bulmuştum. Bu kadın, "Orian"nın evinde bana, Guermantes prensesini sevimsiz bulduğunu açıkça söylemişti."*³⁹

Bir başka yerde, aynı din ve ırktan insanların da yabancı düşmanlığının kurbanı olabileceğini görmekteyiz:

"Oğlunun ve karısının yanında sergilediğim candan davranış avukatı etkilemişti. Balbec'teki tatilimle ilgilenmeye başlamıştı: "burada kendinizi gurbette hissediyor olmalısınız

çünkü buradakilerin çoğu yabancı” ve konuşurken bana dikkatle bakıyordu, çünkü her ne kadar müşterilerinin çoğunluğu yabancılar olsa da, yabancıları sevmiyordu. Onun, yabancı düşmanlığına karşı olmadığından emin olmak için bana, “tabii ki Bayan X... sevimli bir kadın olabilir fakat bu bir ilke meselesidir.” dedi.”⁴⁰

Son tümce, avukatın yabancı düşmanlığını açıklamaktadır, çünkü o yabancı düşmanlığını bir ilke edinmiştir ve yaşamını yalnızca toplumsal kurallara göre şekillendirmemiş, aynı zamanda kendi ilkelerine de sıkı sıkıya bağlı bir kişi olarak görür kendini. Onun yabancı düşmanlığı, özel yaşamının gizliliğini kaybetme korkusundan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle de, Bayan X’i bir tehdit olarak görmektedir.

Buna karşın Yakup Kadri, yapıtını yabancı düşmanlığının bir kolu olarak değerlendirebileceğimiz, İngiliz düşmanlığı üzerine kurmuş gibidir. Yapıtın başkişisi olan Necdet, katı bir İngiliz düşmanıdır. İngilizlere karşı Necdet’in duyumsadığı düşmanlık iki nedene dayanmaktadır; birincisi kıskançlık, ikincisi ise savunma içgüdü. Sodom ve Gomore halkının, yabancı olmaları ve var olan düzeni bozabilecekleri korkusuyla Lut’un konuklarına kötülük yapmak istemeleri gibi, Necdet de İngilizleri her fırsatta aşağılamaya çalışmaktadır. Diğer taraftan, işgalcilerin, özellikle de İngilizlerin, İstanbul’daki Türk toplumunun yaşam tarzını değiştirerek, Türk geleneğini tehdit etmiş oldukları ayrı bir gerçektir. Bu durumun Necdet açısından nasıl görüldüğünü ise, özellikle şu ifadelerden tespit etmek mümkün:

“Necdet mutaassıp bir ingiliz düşmanı idi. Bir ingiliz’e uzaktan selâm vermek, bir ingiliz’le ahablık etmek, bir ingiliz’in bulunduğu topluluğa girmek, hatta tramvay ve vapur gibi umumî yerlerde bir ingiliz’in yanına oturmak bile genç adam için dayanılmaz bir azap olurdu.”⁴¹

Necdet’in İngiliz düşmanlığı, şovenliğinin ve sevgilisinin İngilizlerle düşüp kalkmasının bir sonucudur. Öte yandan nasıl Yahudiler Fransa’da ekonomiyi ele geçirmişse ve her şeye sahipse, İstanbul’u da İngilizler ele geçirmiş ve her şeye sahip çıkmaya başlamışlardır denilebilir. Bu durum Necdet’in İngiliz düşmanlığını Fransızların Yahudi düşmanlığıyla örtüştürmektedir.

Giraudoux’nun *Sodom ve Gomore*’sinde ise, iki tür yabancı düşmanlığı görmektedir; biri, doğaüstü güçlere karşı başkaldırı, diğeri, birbirine yabancılaşan cinsiyetler arası düşmanlıktır. Giraudoux’nun yapıtının başkişisi olan Lia, meleklerle karşı kin duymaktadır; çünkü onlar bir dinin, kural ve ahlak anlayışına göre insanların yaşamını yönlendirmeye

çalışarak, insanların özgür istemlerine karışmaktadırlar. Bu yüzden de hiçbir saygıyı hak etmemektedirler. Bu nedenlerle Lia, meleklerle aşağıdaki şu tümcelerle alay etmektedir:

“Lia: al işte! Şunların adı bile yok. Kerub’lar altın rengi salyalarıyla Karazobath, Elethradon diye böğürüyorlar. Sanki kabzımallara benziyorlar. Onlar, sahiplerinin belleğini yitirdiği köpekler gibi koşuyorlar... (Lia meleğe doğru döner)... Sizin adınız ne?

[...]

Lia: Niçin buradasınız? Çünkü ekmeği yaktım diye mi? çünkü kocamdan nefret ediyorum diye mi?

Ruth: Onu incittin!

Lia: İşte göktekilerle korkunç olan bu. Şunun suratına bir bak, artık onu utandırmıyor, incitiyoruz. Dürüst olmak gerekirse hiçbir zaman somurtkanlığa katlanamadım Şimdi orada, ağacın altında, ne yapıyor? Bir serçe, tanrının kuralını çiğnemiş olmalı.”⁴²

Giraudoux’nun *Sodom ve Gomore*’sinde, kadın ve erkeğin birbirine yabancılaştığı görülür. Bu yabancılaşma, iki cinsin birbirine katı bir şekilde karşı çıkmasıyla ortaya çıkmaktadır; Erkek kadın için bir yabancı olduğuna göre ondan nefret edilmeli. Kadın ve erkek birbirlerine göre ayrı ırktan hayvanlar gibidir. Kısacası bu tür ayrışmalar kadınla erkek arasında sürekli çatışmaları doğurmaktadır. Lia, bir ikiyüzlülük örneği sergileyen tanrıya ve erkeklere karşıdır:

“Lia: Tanrı aynı sizin gibi, o da huysuz, yarattıklarının ayarı kaçmayan birer parça olmasını ister, gerisi umurunda değildir. Onun uçan halısı var o da gökyüzüdür. Sizin sığınağınız vücudunuzsa, onunki de meleklerdir. İşte, tüm kötülük buradan geliyor: Tanrı bir erkek!”⁴³

Bunla birlikte, erkek de tanrıya ve kadına düşmandır; oysa tanrı erkeğe birkaç özellik daha vermiş olsaydı kadına ihtiyaç duymayacaktı yaklaşımının öne çıktığı görülür:

“(…) gücünün ve öngörünün tüm yetkilerini, erkeğin zayıf ve kararsız yoldaşı kadına verdin. Kadın bu güçlerin tümünü, erkeğin yanı başında, şövalyenin hizmetkârının savaş sırasında efendisinin tüm silahlarını taşıması gibi, üzerinde taşıyor. Ancak erkek bu güçleri artık geri alamaz. Evet, işte insan çifti: her şeyi yapabilecek ancak silahı olmayan bir erkek, işte her şeye sahip ancak çocukluğundan ve deliliğinden dolayı hiçbir zafer ve fayda sağlamadan kendi

*kendini yaralayan bir kadın.*⁴⁴

Giraudoux'nun burada, kadın ve erkeği, birbirlerinde olan özelliklere gıpta ile bakarken, bu eksikliklerinden Tanrı'yı sorumlu tutmakta olduklarını dillendirdiği gözlemlenir. Böylece yazarın, kadın-erkek çatışmasının baş sorumluluğunu insana değil, Tanrı'ya övgülediği anlaşılmaktadır.

Sodom ve Gomore miti örneğinde ele aldığımız ve aynı başlıkları taşıyan üç farklı yazara ait, üç yapıt bağlamındaki irdeleme sonucunda, "birey"de toplumsal veya kişisel çekinceler sonucunda bastırılmış duygular, davranış ve eğilimlerin, "öteki" ile birlikte ortaya çıkmış olduğu ve "birey"nin, öteki'lere oranla bir farklılık sorunu yaşamaya başladığı görülmektedir. Çünkü "birey", "öteki"nin koyduğu kurullarla kendisini bağdaştıramamaktadır. Ancak, "o"nun kendi kimliğini bulmasında, "öteki"nin bir yol gösterici ve aynı zamanda onun davranışlarını yargılayan bir yargıç olduğu anlaşılmaktadır. "Birey"nin sergilediği gözetlemecilik, cinsel sapkınlık ve yabancı düşmanlığı gibi olumsuz davranışların tümü, "öteki"ne karşı sergilenen tutum ve davranışlardır. Kısacası "birey"nin "ötekiliğini" anlaması ve gerçek "kişilik" veya "kişiliklerini" bulmasında "öteki"nden yararlanarak farklılığını ortaya koyması gerekecektir. Bunun nasıl aksi yönde geliştiğini ise, ele alınan üç yapıtın başkışileri, yukarıda da tespit edildiği gibi, tutum-davranışlarıyla zaten örneklemektedirler.

¹ MUCCHIELLI, Alex: *L'identité*, PUF, Paris 2003; s.36.

² Bakınız, örneğin Sartre'in **Buluntu, Varlık ve Yokluk** adlı yapıtları.

³ MUCCHIELLI, Alex: **a.g.y.**; s. 120.

⁴ BAYRAKCI, Kadir: **Un mythe et ses trois versions: une étude comparée sur le mythe de Sodome et Gomorrhe chez Proust, Yakup Kadri et Giraudoux**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007; Yayınlanmamış Doktora tezi, s.65.

⁵ **Kitabı Mukaddes**, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1997, Tekvin Bap 19-9.

⁶ FAVROD, Charles-Henri: **La Psychanalyse**, EDMA, 1975, s.18.

⁷ PROUST, Marcel: **Sodome et Gomorrhe**, Editions Gllimard, Paris 1988, s. 4-6.

⁸ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri: **Sodom ve Gomore**, İletişim Yayınları, İstanbul 2001, s.117.

⁹ GIRAUDOUX, JEAN: **Sodome et Gmorrhe, Théâtre complet**, Editions Gallimard, Paris 1982, s. 870.

¹⁰ BAYRAKCI, Kadir: **a.g.y.**, s.68.

¹¹ PROUST, Marcel: **a.g.y.**, s. 191.

¹² PROUST, Marcel: **a.g.y.**, s. 486.

-
- ¹³ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri: **a.g.y**, s.114.
- ¹⁴ <http://www.hayrettinkaraman.net/yazi/hayat/0519.htm>
- ¹⁵ LERICHE, Françoise et RANNOUX, Catherine: **Sodome et Gomorrhe de Proust**, Editions Atlande Neuilly, Novembre 2000, s.218.
- ¹⁶ FAVROD, Charles-Henri: **a.g.y**, s.116-117.
- ¹⁷ PROUST, Marcel: **a.g.y**, s. 154.
- ¹⁸ FAVROD, Charles-Henri: **a.g.y**, s.117.
- ¹⁹ PROUST, Marcel: **a.g.y**, s.14
- ²⁰ ERMAN, Michel: **Sodome et Gomorrhe Macel Proust**, Edition Ellipses 2000, s.86.
- ²¹ PROUST, Marcel: **a.g.y**, s.188.
- ²² FAVROD, Charles-Henri: **a.g.y**, s.117.
- ²³ PROUST, Marcel: **a.g.y**, s.508-512.
- ²⁴ PROUST, Marcel: **a.g.y**, s.46.
- ²⁵ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri: **a.g.y**, s.150.
- ²⁶ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri: **a.g.y**, s.116.
- ²⁷ PROUST, Marcel: **a.g.y**, s.236.
- ²⁸ PROUST, Marcel: **a.g.y**, s.11.
- ²⁹ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri: **a.g.y**, s.154.
- ³⁰ **Kitabı Mukaddes**, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1997, Tekvin Bap 2-22.
- ³¹ GIRAUDOUX, JEAN: **a.g.y**, s.903.
- ³² **LE NOUVEAU PETIT ROBERT**, Dictionnaires le Robert, Paris 1995, s.2426.
- ³³ **Kitabı Mukaddes**, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1997, Tekvin Bap 19-5.
- ³⁴ **a.g.y**, Tekvin Bap 19-8.
- ³⁵ **a.g.y**, Tekvin Bap 19-9.
- ³⁶ LERICHE, Françoise et RANNOUX, Catherine: **a.g.y**, s.28.
- ³⁷ LERICHE, Françoise et RANNOUX, Catherine: **a.g.y**, s.28.
- ³⁸ PROUST, Marcel: **a.g.y**, s.89.
- ³⁹ PROUST, Marcel: **a.g.y**, s.60.
- ⁴⁰ PROUST, Marcel: **a.g.y**, s.216.
- ⁴¹ KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri: **a.g.y**, s.23-24.
- ⁴² GIRAUDOUX, JEAN: **a.g.y**, s.862.
- ⁴³ GIRAUDOUX, JEAN: **a.g.y**, s.870.
- ⁴⁴ GIRAUDOUX, JEAN: **a.g.y**, s.874.